

Απόστολος Λ. Πιερρής

**Η Νεοφεουδαρχία της Διαπλοκής –
Αποτέλεσμα Στρατηγικού Λάθους 180 χρόνων**

Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΔΕΝ ΠΕΡΝΑΕΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟ ΤΟΥ

Ο Ελληνισμός, 180 χρόνια μετά την κρατική σύστασή το, αποτελεί μια καθολική όσο και οδυνηρή αποτυχία. Δεν έχει να επιδείξει όχι απλώς καμιά πρωτιά, όχι μόνο κανένα συγκριτικό πλεονέκτημα άξιο λόγου, αλλά ούτε και κάποια ευπρόσωπη, διατηρήσιμη λειτουργικότητα με υπολογίσιμη απόδοση, σε κανένα τομέα στοιχειωδώς σημαντικό. Βυθίζεται πια όλο και περισσότερο σε ένα τέλμα παρακμής που φαίνεται απύθμενο: κάθε χαμηλό επίπεδο που φθάνει κάθε φορά, ξεπερνιέται παρ' ελπίδα και παρά δόξα προς τα

κάτω. Δυστυχώς ο Νεοέλληνας παρ' αξίαν έχει παραδοθεί σε πελάγη αφασίας, αλογίας, αεργίας – και, χείριστο, τεχνητής διέγερσης.

Η Νομενκλατούρα του Κατεστημένου της παρακμής έχει βεβαίως κάθε συμφέρον να απεικονίζει την οικτρή κατάσταση με ρόδινα χρώματα. Παλαιότερα, προσχηματικά ιδεολογήματα (εθνικά, κοινωνικά, πολιτικά) βοηθούσαν στο να περνιέται η φανταστική εικόνα, έστω και επιδερμικά, πάνω στο κοινωνικό σώμα. Με τον ρεαλισμό και πραγματισμό όμως της νέας εποχής, τα φανταστικά στηρίγματα του ψεύδους και της απάτης γκρεμίζονται ή καθίστανται απλώς αδιάφορα. Έτσι η νεοελληνική κοινωνία αποστασιοποιείται από την θεσμική έκφρασή της, την οποία δεν αναγνωρίζει πια «φυσιολογικά» ως οικεία, και επί πλέον περιφρονεί για την ανικανότητά της. Εις αντικατάσταση της παλαιάς ιδεοπληξίας εμπεδώνεται από το άλλο μέρος συστηματική και διαχεόμενη διαπλοκή ως συνεκτικός ιστός. Με την διαφορά ότι οι ίδιοι οι περισσότεροι διαπεπλεγμένοι βδελύσσονται την μοίρα (ή την αβουλία τους) που τους δεσμεύει στην νοσηρή εξάρτηση. Πρώτοι θα την αποπτύσουν όταν φανεί στον ορίζοντα σοβαρή και εφαρμόσιμη πρόταση απεξάρτησης, ή όταν κρίση ριζική απαιτήσει την μετουσίωση της συνομωτικής συντροφικότητας των διαπεπλεγμένων σε πραγματική συναλληλία ενώπιον μείζονος καταστροφικού κινδύνου.

Οφείλεται, πριν προχωρήσω στην αιτιολογία της αποτυχίας, ένα ξεκαθάρισμα της έννοιας της διαπλοκής, λόγω της τρέχουσας καταχρηστικής εφαρμογής της. Διαπλοκή δεν είναι η φανερή υποστήριξη με λόγια ή η οικονομική συνδρομή ωρισμένων πολιτικών θέσεων και των εκφραστών των εκ μέρους ατόμων, ομάδων ατόμων ή επιχειρήσεων. Διαπλοκή είναι αντιθέτως η κρυφή συνδιαλλαγή μεταξύ πολιτικής εξουσίας και κοινωνικής δραστηριότητας (οικονομικής, παιδευτικής και πολιτιστικής, ή οποιασδήποτε άλλης), βάσει της οποίας συνδιαλλαγής η συγκεκριμένη πολιτική εξουσία στηρίζεται από συγκεκριμένους φορείς διαφόρων δραστηριοτήτων έναντι ευεργετικής για αυτούς παρεμβάσεως αμέσου ή εμμέσου της πολιτικής εξουσίας στον τομέα ενεργοποίησής των. Για να υπάρξει επομένως διαπλοκή προϋποτίθεται κυρίως Κράτος με ευρύτατη και βαθύτατη παρεμβατικότητα ενός ή άλλου είδους στις πραγματικές επί μέρους λειτουργίες της κοινωνίας. Για την πολιτιστική φερ' ειπείν διαπλοκή χρειάζεται ηυξημένος έλεγχος της κρατικής εξουσίας επί της πνευματικής παραγωγής, π.χ. με το εκπαιδευτικό μονοπώλιο του Κράτους. Και ούτω καθεξής για τις λοιπές κοινωνικές δραστηριότητες.

Στον επίσης καίριο στενότερα οικονομικό τομέα, η διαπλοκή επιτυγχάνεται μέσω του κατευθυντικού προστατευτισμού που ασκεί η πολιτική εξουσία επί του περιεχομένου της οικονομικής δραστηριότητας στην κοινωνία. Έτσι η οικονομική δράση δεν βασίζεται στον ανταγωνισμό των λειτουργικών μονάδων, αλλά πρωτίστως στην διανομή του οικονομικού έργου μεταξύ των που κάνει η πολιτική εξουσία. Κατά συνέπεια, η καταπολέμηση της διαπλοκής δεν είναι ζήτημα κάθαρσης, δεν επιτυγχάνεται με νομικές κυρώσεις ή ηθική ανάταση, αλλά απαιτεί δραστικό κόψιμο του ομφάλιου λώρου που συνδέει την πολιτική εξουσία του Κράτους με τις επί μέρους δραστηριότητες της κοινωνίας, περιορισμό του Κράτους στις συστατικές αποκλειστικά αρμοδιότητές του.

Η Διαπλοκή στην ουσία της αναπαράγει τις δομές του Φεουδαρχισμού: προστασία των κοινωνικών λειτουργιών έναντι στήριξης εκ μέρους των της πολιτικής εξουσίας. Η διαπλοκή είναι φεουδαρχική και κατά τούτο: ενώ κυρίως επωφελούνται από αυτή η πολιτική εξουσία αφ' ενός και οι ανώτεροι φορείς των διαφόρων λειτουργιών της κοινωνίας αφ' ετέρου (όπως οι μεγάλες επιχειρήσεις, το ακαδημαϊκό κατεστημένο, η δικαστική ή θρησκευτική ηγεσία), υπάρχει από το άλλο μέρος κάποια λιγώτερο ή περισσότερο πενιχρή διάχυση

ωφελειών προς τα κάτω, που καθιστά και τους υποδεέστερους φορείς των διαφόρων δράσεων εξαρτηματικούς. Ενώ, δηλαδή, π.χ. από την πολιτικοοικονομική διαπλοκή ωφελούνται (πλην της πολιτικής εξουσίας) οι μεγάλες οικονομικές μονάδες, προκύπτει και για τους μικρότερους επιχειρηματίες και την εργασία κάποια μικρή προσωρινή ωφέλεια από την τεχνητή διέγερση της οικονομικής δραστηριότητας που η διαπλοκή μπορεί να επιτύχει. Έτσι πείθεται η ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα να περιπέσει σε κατάσταση που αντιστοιχεί προς τους υποτελείς και τους δουλοπάροικους του καθαρού φεουδαρχικού συστήματος. Έτσι μετατρέπονται οι άμεσες ελεύθερες σχέσεις μεταξύ των μονάδων της κοινωνίας, σε έμμεσες διαμεσολαβούμενες μέσω των πελατειακών σχέσεων όλων προς την κεντρική εξουσία.

Η φεουδarchία (κυριολεκτική, μεταφορική ή η ιδιότυπος του Νεοελληνισμού) παρουσιάζεται ως εγγύηση κοινωνικής ενότητας. Καυχάται ότι καλλιεργεί το συνεργατικό και όχι το ανταγωνιστικό πνεύμα μεταξύ των μελών της κοινωνικής οργάνωσης της ανθρωπίνης ύπαρξης. Και ότι έτσι αυξάνει την συνοχή της κοινωνίας, την οποία υποτίθεται ότι εξουδετερώνει και διαρρηγνύει το ανταγωνιστικό ιδεώδες του ανθρώπου.

Αλλά η κοινωνία υπάρχει για να μπορεί ο άνθρωπος στην ατομική του υπόσταση να φθάνει στην μέγιστη αυτοπραγμάτωση της φύσης του σύμφωνα με τις πραγματικές δυνατότητές του. Η κοινωνικότητα έχει ατομιστική δικαίωση και τελικότητα. Με την ορμή του καθενός να φθάσει τα όρια της ατομικής τελειοποίησής του, προκύπτει φυσικά ο οξύς, δημιουργικός ανταγωνισμός της αριστείας, η «αγαθή έρις» του Ησιόδου, το «αιέν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων» του Ομήρου, η «οικειοπραγία» του Πλάτωνα. Έτσι το συνολικό αποτέλεσμα μεγιστοποιείται. Και ιστορικά διαπιστώνεται ότι (εκτός ίσως βεβιασμένων και σχετικά ολιγοχρόνιων κατευθυνομένων τεχνητών διεγέρσεων) το μέγιστο και βέλτιστο ανθρώπινο δημιούργημα παρήχθη σε εποχές που διείποντο σε θεωρία και πράξη από το πνεύμα έντονου ανταγωνισμού, του πατρός πάντων «πολέμου» κατά τον Ηράκλειτο. Το «φεουδαρχικό» μοντέλλο δεν αποδίδει μαξιμαλιστικά σαν σύνολο (πέρα από τους συγκεκριμένους λόγους που εξηγούν την επιβολή του σε ωρισμένες περιόδους και ωρισμένους χώρους). Ποιοι ωφελούνται μέσα του από την ύπαρξή του; Όχι οι δράσεις μεσαίας και μικρής εμβέλειας – γιατί η διάχυση ωφελειών από πάνω προς τα κάτω είναι ισχνή σε αυτό, ενώ η προστασία από εξωτερικές επιρροές που μπορεί να παράσχει είναι αντιπαραγωγική, αντιφατική και αλληλοαναιρούμενη υπό τις κρατούσες ειδικά τώρα συνθήκες. Αλλά ούτε τους ικανούς φορείς μεγάλης εμβέλειας τους συμφέρει, γιατί ο ανταγωνισμός θα τους εξασφάλιζε μεγαλύτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των παρόντων ανικάνων συνδιαχειριστών τους, φορέων δηλαδή που ο διανεμητικός προστατευτισμός του συστήματος διατηρεί στο αδικαιολόγητο μέγεθός τους και ύπαρξη. Αλλά τότε τι συμβαίνει; Γιατί η νεοελληνική κοινωνία δεν απελευθερώνεται από τις νοσηρές «φεουδαρχικές» πέδες της;

Και εδώ το χτένι φθάνει στον κόμπο που πονάει. Η μόνη λογική ερμηνεία του αφύσικου γεγονότος είναι ότι η νεοελληνική κοινωνία έχει δομηθεί λάθος. Και ότι ως εκ τούτου, η μακρά κακοδομία έχει δημιουργήσει ένα κατεστημένο (ιδεών, μεθόδων, πολιτικών, ανθρώπων) ανίκανο να ανταπεξέλθει στην δημιουργική πνοή της ελευθερίας εντός και εκτός του, ένα κατεστημένο που φοβάται επομένως το άνοιγμα των κλειστών, «φεουδαρχικών» δομών και αντιλήψεών του, ένα κατεστημένο τελικά που μάχεται να διατηρήσει το κεκτημένο του χωρίς να το αξίζει.

Η διαρκής και καθολική αποτυχία θέλει ριζική αιτιολόγηση και ριζική θεραπεία. Σε μια «μηχανή» που δυσλειτουργεί μονίμως με μικρή απόδοση, δεν μπορεί να φταίει αυτή ή εκείνη

η επί μέρους ενδεχόμενη ατέλεια: πρέπει ο σχεδιασμός της να είναι θεμελιωδώς λανθασμένος. Ο οργανισμός του νεοελληνικού ολοκληρώματος είναι εξ αρχής κακοδομημένος. Το νεοελληνικό κράτος συνεστήθη με εσφαλμένες αρχές, με εσφαλμένο τρόπο και με εσφαλμένο σκοπό. Και εάν πιθανώς στο ξεκίνημα της ιστορικής πορείας του εχρειάζετο μια αναγκαστική περισυναγωγή, η κατεύθυνση ανάπτυξης της θεσμικής του διάρθρωσης επεβάλλετο να είναι αντίθετη από αυτήν που επεκράτησε και έκτοτε το χαρακτηρίζει.

Ο Ελληνισμός έχει από την φύση του ως πολιτιστικό φαινόμενο μια αξιολογία εξόχως ανταγωνιστική, σταθερά προσανατολισμένη προς την έσχατη δυνατή τελειοποίηση, προς το άριστο και μέγιστο αποτέλεσμα. Ακόμη και η όποια εμφανέστερη επιρροή του στο Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι σηματοδοτεί εποχές σχετικής απελευθέρωσης για την Ευρωπαϊκή ιστορία, όπως είναι η Αναγέννηση και ο Διαφωτισμός. Ενάντια προς αυτόν τον φυσικό χαρακτήρα του, από την σύστασή του ο Ελληνισμός μπήκε σε καλούπια περιοριστικά που εδέσμευσαν αντί να αφήσουν ανεμπόδιστη την ενέργεια του δυναμικού του. Και ιστορικά μεν είναι πρόχειρη η ερμηνεία του καταστροφικού αυτού γεγονότος. Όχι μόνον ο Ευρωπαϊκός (Γερμανικός κατά βάση) χαρακτήρας ξέρει μόνο την βαρειά τάξη ενός τεχνητού και προϋπολογισμένου σε όλες του τις λεπτομέρειες συστήματος για να χαλιναγωγήσει τον άλλως ανεξέλεγκτο βαρβαρισμό του. Αλλά και η πρόκληση της Επανάστασεως συνέπεσε με μια ιδιαίτερα αντιδραστική περίοδο της Ευρωπαϊκής ιστορίας, όταν η ιστορική Ευρώπη επούλωνε τις πληγές της από την έκρηξη που η απελευθέρωση από το «παλιό καθεστώς» προκάλεσε με τον Ναπολέοντιο συγκλονισμό του Ευρωπαϊκού συστήματος – πρακτική κατάληξη του διανοητικού Διαφωτισμού. Η Ευρώπη αγωνίζεται κατά καιρούς να αποτινάξει την τεχνητότητα της τάξης της, αλλά δεν το μπορεί. Θα ήταν σα να απέρριπτε τον εαυτό της, κατά το καθοριστικό Τευτονικό στοιχείο του. Ιστορικά εξηγήσιμη επομένως εν μέρει η παραλαβή του Ευρωπαϊκού μοντέλου του Κράτους μετά την επανάσταση, αλλά η επιμονή σε αυτό το λάθος ουσίας είναι αδικαιολόγητη όταν οι ιστορικές συνθήκες άλλαξαν και η αποτυχία της υιοθεσίας απεδείχθη περίτρανα. Η μεταβίβαση του Ευρωπαϊκού προβλήματος στον Ελληνικό χώρο αποτελεί την βαρύνουσα κακοδαιμονία του ΝεοΕλληνισμού. Το μοντέλλο που υιοθετήθηκε ήταν αυτό του συγκεντρωτικού και παρεμβατικού, και ουσιαστικά απολυταρχικού και ισοπεδωτικού εθνικού κράτους, όπως αναπτύχθηκε στον ηπειρωτικό Ευρωπαϊκό κορμό. Ο Ελληνισμός όμως δεν χρειάζεται μια ολοσχερή τεχνητή τάξη, ένα βαρύ σύστημα κανονισμών που να προβλέπει και να κατευθύνει κάθε ενδεχόμενο δράσεως, μέχρι τις μικρές απόψεις της, βάσει ενός προσχεδιασμένου κανόνος. Αντιθέτως ο Ελληνισμός ακμάζει όταν αφήνεται να δράση ελεύθερα, με το ελάχιστο πλαίσιο αναφοράς. Θέλει να βρίσκει ελεύθερα τις αρμονίες του, όταν οι αυτόματες αυτοδιευθετήσεις των πολυμερών – αλληλοεξισορροπούμενων δράσεών του οδηγούν από μόνες τους στην αποκατάσταση μιας φυσικής τάξης. Ο Ελληνισμός ψάχνει και βρίσκει την φυσική τάξη, μόνο αυτή θέλει, μόνο αυτήν την αρμονία λατρεύει. Είναι ο ακατάβλητος εχθρός της τεχνητή τάξης – όσο και της χαώδους αταξίας. Όταν του δώσετε επιλογή, μεταξύ μόνον αυτών των δυο, τεχνητών θεσμών και αναρχίας, τότε απλώς αδρανεί: του είναι απεχθή και τα δύο, και δεν έχει λόγο να διαλέξει την Σκύλλα από την Χάρυβδη ή αντιστρόφως. Περιμένει υπομονετικά την ώρα του.

Και ο μεν Ελληνισμός σαν πολιτιστικό μέγεθος δεν κινδυνεύει: πάντα κάπου θα ενεργεί γιατί κάποιιο πάντα στην αιχμή της ιστορίας ευρισκόμενοι θα τον χρειάζονται. Αλλά για τους Έλληνες του συγκεκριμένου χώρου ο κίνδυνος εξαφάνισεως είναι μέγας, αν το διάστημα αναμονής που προείπα γίνει τόσο, ώστε να αδρανήσουν μέχρι απώλειας τα

λειτουργικά στοιχεία του Ελληνισμού των. Είναι αυτός ο εκμηδενιστικός παράγων που δεν έχει προσεχθεί επαρκώς από τους εναποθέτοντες την μοίρα τους στον θεό ή στα παλαιά μεγέθη σαν αυτόματα αιώνια παρακαταθήκη. Όταν κάτι δεν ενεργοποιείται επί πολύ, παύει να υπάρχει και σαν δυνατότητα.

Το ΝεοΕλληνικό Κράτος οικοδομήθηκε από συστάσεώς του βάσει αρχών και με δομές που είναι κατάλληλες και ευεργετικές για τα Ευρωπαϊκά δεδομένα και που αναπτύχθηκαν σαν απόκριση στις συγκεκριμένες περιστάσεις και προκλήσεις που αντιμετώπισε η ιστορική Ευρώπη. Το ίδιο βασικό λάθος συνεχίστηκε έκτοτε και επαναλαμβάνεται στις ημέρες μας με την προσκόλληση της Ελλάδας σαν φτωχού φίλου (και όχι συγγενούς) στα δρώμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς επιφύλαξη και επιλογή. Ο άκριτος αυτός Ευρωπαϊσμός εματαιώσε και ματαιώνει την άλλοτε αναμενόμενη από οικείους, φίλους και εχθρούς αναγέννηση του Ελληνισμού στον τόπο του. Είναι μια χαίνουσα πληγή στο Ελληνικό σώμα. Είναι μάλιστα διπλά τραγικό, ή μάλλον, δυστυχώς, κωμικά τραγικό, ότι ο ΝεοΕλληνικός εκσυγχρονισμός ταυτίστηκε, χωρίς σκέψη, πάντοτε με τον εξευρωπαϊσμό, υπό το πρόσχημα ότι έτσι ο ΝεοΕλληνισμός θα μπορέσει να ξεκόψει από την Οθωμανική, και ακόμη την Βυζαντινή, παράμετρο της καταγωγής του για να επιστρέψει στα καθαρά νάματα των αρχαίων πηγών του. Η διπλή, και κωμική, τραγικότητα αυτής της (καθ' υπαγόρευση καθοριστικής για τις Νεοελληνικές εξελίξεις) αντίληψης, έγκειται στο ότι ακριβώς η αρχαιοελληνική αξιολογία (σε ιδιωτικό και δημόσιο επίπεδο) έρχεται κατ' εξοχήν σε άκρα αντίθεση προς τις Ευρωπαϊκές ιδέες και πρακτικές ως προς την συγκρότηση της κοινωνίας και τις δομές της κρατικής ολοκλήρωσης της ανθρώπινης συνύπαρξης.

Η υιοθέτηση του δόγματος του εκσυγχρονισμού ως εξευρωπαϊσμού επέβαλλε μια κατάσταση μόνιμης καταστολής στην νεοελληνική κοινωνία. Αυτό εξηγεί την αεργία και την αποτυχία της. Όλοι οι εκσυγχρονιστές πάσχιζαν και πασχίζουν να «βάλουν τάξη» στον «άναρχο» Ελληνισμό για το καλό του. Αλλά εννοούσαν και εννοούν την Ευρωπαϊκή τάξη. Και αυτή ούτε μπήκε ούτε θα μπει στο χώρο μας. Γιατί είναι τεχνητή και βαρειά, ενώ ο Ελληνισμός θέλει την φυσική, ελαφριά τάξη που βγαίνει αυθόρμητα και αυτόματα από την ανεμπόδιστη δράση σε τελευταία ανάλυση των ατόμων, του αρέσει η αρμονία που απορρέει ενδογενώς και δυναμικά από την ανταγωνιστική υπερένταση των όντων, βρίσκει τον εαυτό του (και την κάλλιστη απόδοσή του) σε ένα περιβάλλον δημιουργικών αλληλοδιευθετήσεων με ελάχιστους περιορισμούς στην ελευθερία κινήσεως του όλου συστήματος προς την γενικευμένη ευσταθή ισορροπία του. Ο Ελληνισμός σέβεται την φυσική τάξη, αφού λατρεύει την φυσική αξία: περιφρονεί την τεχνητή τάξη, αφού απεχθάνεται την δοτή αξία. Γι' αυτό ο εκσυγχρονισμός ευρωπαϊκού τύπου δεν έγινε ποτέ πραγματικά στην Ελλάδα και δεν μπορεί να γίνει.

Είναι και κάτι άλλο που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα. Συναντώντας την αντίσταση της αλλοτριότητας ο ευρωπαϊκός εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα τείνει να γίνει όλο και πιο εξουσιαστικός, παίρνει όλο και περισσότερο την μορφή βιασμού της ελληνικής φύσης. Ο κατευθυντισμός που αποτυγχάνει να επιβληθεί στην πραγματική δραστηριότητα έστω και εάν επιβάλλει την μορφή και τις δομές της λειτουργικότητάς του, επανέρχεται με εκτενέστερο και βαρύτερο κάθε φορά πρόγραμμα κανονισμών και τεχνητών ρυθμίσεων. Επιμένοντας να περάσει την ανανέωση μέσα από ένα ανοίκειο, τεχνητό και δοτό πλέγμα πολλαπλών κανόνων, το μόνο που κατορθώνει είναι να νεκρώνει το δυναμικό της κοινωνίας ή να το εξωθεί σε παραθεσμική λειτουργικότητα (παραοικονομία, παραεκπαίδευση, παραπολιτική, παραεξυπηρέτηση στο δημόσιο κ.λπ.). Το καλύτερο στην Ελλάδα παράγεται εκτός θεσμών. Μη κατανοώντας την αιτία της αποτυχίας του στο να ενεργοποιήσει την

κοινωνία, αυξάνει τον ρόλο της πολιτικής εξουσίας και τον καταναγκασμό που ασκείται πάνω στην κοινωνία για να αποδεχθεί αυτή αυτό που απορρίπτει. Αλλά για να αποδεχθεί ένας οργανισμός αυτό που απορρίπτει, πρέπει να τεθεί σε βαρεία καταστολή. Έτσι όμως αντικρούεται ο υποτιθέμενος σκοπός της όλης επιχείρησης εκσυγχρονισμού, που είναι η ενεργοποίηση της κοινωνίας. Αντιθέτως το κράτος αναλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην οικονομία, στον πολιτισμό, στην παιδεία, στη θρησκεία, παντού. Και η πολιτική εξουσία συγκεντρώνεται σε ένα σημείο του θεσμικού συστήματος: πρόκειται για μια κομματική και πρωθυπουργική μονοκρατορία. Το Σύνταγμα διαμορφώθηκε και διαμορφώνεται ώστε να μην έχει σύστημα εναντίων ελέγχων και αντιθετικών ισορροπιών. Αυτό εκφράζει την κατεστημένη αντίληψη του νεοελληνικού εξευρωπαϊσμού: ένα νέο φεουδαρχικό σύστημα κατευθυντισμού με μέγιστο βαθμό εμποδισμού κινήσεως. Συγκεντρωτισμός και έλεγχος είναι οι έννοιες-κλειδιά του. Στην εποχή μας γίνεται μια Κοσμογονία. Τα συστήματα ανοίγουν, οι συσχετισμοί αναδομούνται και το ανθρώπινο δυναμικό απελευθερώνεται. Οι αγορές κυριαρχούν όλο και περισσότερο – οι νόμοι δηλαδή αυτόματων διευθετήσεων δράσεως και αντιδράσεως ατόμων σε όλους τους τομείς δραστηριότητάς των. Οι Ευρωπαίοι οι ίδιοι κοιτάζουν πώς μπορούν (παρά φύσιν) να αφομοιώσουν το Αμερικανικό μοντέλλο. Το νεοελληνικό κατεστημένο όμως, όπως πάντα εκτός τόπου και χρόνου, τα δίνει όλα (με βαρύτατες υποθήκες για τη χώρα) για να φθάσει εκεί που όσοι βρίσκονται οι ίδιοι το εγκαταλείπουν, και για να μη φθάσει εκεί που και οι νικητές μένουν και οικείο μας είναι.

[Δημοσιεύθηκε στον "ΕΘΝΙΚΟ ΚΗΡΥΚΑ"]